

# Dyslexieprotocol Koningin Juliana School

ik ben niet bom,  
ik heb talent!

## **Inleiding:**

De Koningin Juliana School wil graag een school zijn die:

“kinderen met dyslexie op sociaal-emotioneel en cognitief niveau serieus neemt, de problemen vroegtijdig signaleert en deze op een adequate wijze aanpakt”.

De absolute basis voor effectief onderwijs is een simulerende leeromgeving en goed onderwijs. Kinderen leren beter en vinden leren leuker wanneer het interactief is. De interacties die tussen kind en leerkracht en tussen kinderen onderling plaatsvinden zijn essentieel voor een optimaal leerproces. Naarmate het leren moeilijker wordt voor een kind, als gevolg van bijvoorbeeld dyslexie, zal hij meer steunen op goede voorbeelden en ideeën van anderen.

Hoewel bovenstaande feitelijk al onze kinderen betreft, geeft deze beschrijving de omstandigheden weer, die de inzet van hulp aan kinderen met dyslexie het meest kans van slagen biedt.

Voor onze school is het belangrijk om daadwerkelijk aan de slag te zijn met het dyslectische kind zelf. Schoolbeleid heeft vooral betekenis als er een taakgerichte benadering is om dyslectische kinderen zo goed mogelijk op te vangen in het onderwijs:

- 1) Zo snel mogelijk bereiken van een zo hoog niveau van technisch lezen en spellen
- 2) Voorkomen dat dyslexie een belemmering vormt op de ontwikkeling in andere vakgebieden
- 3) Voorkomen of verminderen van sociaal-emotionele gevolgen van de lees- en spellingproblemen. Leren omgaan met dyslexie.

## **Wat is dyslexie?**

Uitgangspunt voor onze school vormt het protocol leesproblemen van de Stichting Dyslexie Nederland. Wij hanteren ook de daarin gestelde definitie. Deze luidt als volgt: ‘Dyslexie is een specifieke leerstoornis die zich kenmerkt door een hardnekkig probleem in het aanleren van accuraat en vlot lezen en/of spellen op woordniveau, dat niet het gevolg is van omgevingsfactoren en/of een lichamelijke, neurologische of algemene verstandelijke beperking’ (Stichting Dyslexie Nederland 2016)

Wat zijn leesproblemen en wanneer spreken we van dyslexie? Kinderen met dyslexie hebben (ernstige) problemen met het lezen en/of schrijven van woorden. Dyslexie is een stoornis die niet over gaat. Dyslectisch kinderen kunnen wel leren lezen, maar blijven dit trager doen dan gemiddeld. Ook moeten ze veel energie in (het leren) lezen steken. Dit heeft niets te maken met de intelligentie van de kinderen. De oorzaak van dyslexie is nog niet helemaal bekend. Wel weten we dat het probleem in de hersenen ligt. Kinderen met dyslexie hebben een fonologisch verwerkingsprobleem. Zij hebben moeite met het koppelen van letters aan klanken en snel benoemen. Niet alle kinderen met lees- en spellingproblemen zijn dyslectisch. Er kan ook sprake zijn van een achterstand met het lezen en spellen. Dit kan meestal door de juiste aanpak wel verholpen worden. Voor kinderen met dyslexie geldt dit niet. Dyslexie is een hardnekkig probleem. Heel vaak komt dyslexie ook bij familieleden van een dyslectisch kind voor. Per kind verschilt de mate van dyslexie. Maar voor alle kinderen met dyslexie geldt dat ze intensieve begeleiding nodig hebben, zowel op school als thuis.

## Signalen

De Koningin Juliana School kijkt naar vier belangrijke signalen, te weten:

- Screening van oudste kleuters en een mogelijke voorschotbenadering
- Die opeenvolgende E-scores bij CITO-toetsmomenten bij de DMT of Drie keer een E-score voor spelling en een D-score voor lezen.
- Hardnekkigheid, onvoldoende vooruitgang, bij voldoende systematische en taakgerichte hulp door interventies van de leerkracht en/of RT (handelingsplan van een half jaar) (interventies op zorgniveau 3 2x 10 tot 12 weken)
- Een verschil tussen enerzijds spelling en lezen en anderzijds rekenen/wiskunde en begrijpend lezen resultaten.

Daarnaast kunnen er aanwijzingen zijn zoals:

- Automatiseringsproblematiek bij optellen en aftrekken
- Moeite met het aanleren van tafels
- Familiair voorkomen
- Moeite met het onthouden van namen, dagen van de week, maanden van het jaar en kleuren
- Het blijvend spiegelen van cijfers en letters (p, d, b) en het blijvend omdraaien van getallen
- Op een later moment moeite met het leren van topografische kennis en een vreemde taal

Omdat dyslexie niet eenvoudig is vast te stellen, zijn wij zorgvuldig bij het gebruik van deze term als diagnose in onze school. Wij zullen logischerwijs in eerste instantie spreken over ernstige lees- en spellingmoeilijkheden en kunnen in het verlengde daarvan **vermoedens** aangeven van een dyslectische problematiek. Wij zijn vertrouwd met dyslexie en hebben veel casussen gezien, kunnen meestal 'op gevoel' wel aangeven dat er dyslexie aan de orde zal zijn. Toch zullen wij dan geen stellige uitspraken doen.

Omdat onze intern begeleider kennis en inzichten bezit op het gebied van dyslexie, vinden wij het zeker verantwoord de aanwezigheid van de dyslectische verschijnselen te onderkennen en ons af te vragen of er sprake zou kunnen zijn van dyslexie.

## Advies en onderzoek

Leerkrachten en intern begeleider komen tijdens groepsbesprekingen bij ernstige en hardnekkige lees- en spellingproblematiek al gauw in een situatie dat er aan (mogelijke) dyslexie wordt gedacht.

Leerkrachten zullen met ouders hun zorgen over de lees- spellingontwikkeling bespreken. Leerkrachten zullen handelingsgericht gaan werken om te komen tot verdere ontwikkeling op lees- en spellinggebied. Wanneer dit niet tot de gewenste resultaten leidt, dan wordt verdere actie noodzakelijk.

De intern begeleider zal zich zo nodig, in samenspraak met ouders en leerkracht, wenden tot deskundigen (psychologen, orthopedagogen) voor consultatie en advies. Uit recent onderzoek blijkt dat 3,5% van de kinderen op de basisschool dyslectisch is.

Voor onderzoek en behandeling maken we via Onderwijs Advies (OA) gebruik van RID. Daarnaast zijn er ook verschillende particuliere praktijken die door ouders zelf ingeschakeld kunnen worden. Elke instantie heeft zijn eigen criteria om in aanmerking te komen voor een behandeling.

Op school zullen we in voorkomende gevallen informatie over dyslexie mee kunnen geven om ouders inhoudelijk te informeren. Ouders kunnen o.a. informatie vinden op: [www.masterplandyslexie.nl](http://www.masterplandyslexie.nl) [www.steunpunt dyslexie.nl](http://www.steunpunt dyslexie.nl) en [www.braams.nl](http://www.braams.nl)

## **Doorgaande lijn voor begeleiding van dyslectische kinderen**

### Algemeen

De leerkracht is de eerstverantwoordelijk voor het onderwijs en de zorg aan de kinderen. Door middel van een zorgvuldige overdracht die ieder jaar plaatsvindt voor aanvang van het schooljaar, worden gegevens over kinderen overgebracht van het ene leerjaar naar het andere. Omdat wij gedigitaliseerde toetsen gebruiken, is deze informatie door de jaren heen toegankelijk voor verschillende leerkrachten die lesgeven aan hetzelfde kind. Daarnaast wordt binnen de school de doorgaande lijn voor zorgleerlingen bewaakt door de intern begeleider. Zij voert door de jaren heen de gesprekken met de leerkrachten, indien nodig ook ouders, en volgt de toetsresultaten.

Een specifieke aanpak geldt voor kinderen met een dyslexieverklaring maar zo nodig ook voor kinderen met vermoedens van dyslexie. De leerkracht stelt, indien nodig ondersteund door de interne begeleider een handelingsplan op dat in principe in de groep en zo nodig ook buiten de groep wordt uitgevoerd. Voor een groepje kinderen met eenzelfde problematiek wordt een groepshandelingsplan opgesteld. Ouders worden over de inhoud en de looptijd van een handelingsplan geïnformeerd.

### Kleutergroep

In de kleuterbouw moeten kinderen leren dat klanken gekoppeld kunnen worden aan letters en omgekeerd. Dit wordt in kleutergroepen natuurlijk spelenderwijs gedaan. Allerlei soorten boeken komen aan de orde. Samen praten over de inhoud en er worden thema's uitgewerkt. Er worden allerlei taalspelletjes gedaan oefenen we op het gebied van voorbereidend lezen en schrijven.

Door middel van observaties, vastgelegd in het mijlpalendocument en de logopedische screening van vijfjarige kleuters, krijgen we de taalontwikkeling goed in beeld. In januari wordt bij de oudste kleuters de CITO-toets taal voor kleuters afgenomen. Ook wordt de risicoscreening bij oudste kleuters afgenomen. Risicokinderen vragen extra ondersteunende hulp op het punt van de beginnende geletterdheid.

In de groep wordt extra aandacht besteed aan het fonemisch bewustzijn (het kunnen doorzien dat woorden uit losse klanken bestaan) en beperkte letterkennis. Ook de logopediste kan een bijdrage hebben in het geheel. Indien mogelijk werkt zij een aantal keer met een klein groepje

kinderen. DE zo geheten voorschotbenadering. Tijdens deze voorschotbenadering wordt ook gespeeld met letters, beginklank en eindklank, letters herkennen etc.

### Groep 3

In groep 3 start het aanvankelijk lees- en spellingsproces. We gebruiken daardoor de methode “Veilig leren lezen” de Kim-versie. In deze groep neemt het leesproces een zeer belangrijke plaats in. Ook wordt er zeer veel tijd aan het leesproces besteed. Middels observaties, methodetoetsen, herfstsignalering en CITO-toetsen worden de vorderingen kritisch in de gaten gehouden.

In deze groep kan de lees- en spellingsproblematiek aan het licht komen en de vermoedens van dyslexie kunnen ter sprake komen. Deze vermoedens zullen met ouders besproken worden. Het lees-spellingonderwijs kan onder druk komen te staan, waarbij extra ondersteuning door de groepsleerkracht wordt gegeven en didactische maatregelen nodig worden. Ook kan de ouders worden gevraagd thuis extra te lezen.

### Groep 4 t/m 8

Vanaf groep 4 wordt het leesproces verder ingeslepen. Kinderen zullen hun vaardigheden verder moeten uitbreiden en het tempo moeten verhogen. Voor het leesonderwijs gebruiken we hiervoor de methode “Estafette”. Het spellingonderwijs start in groep 4 volgens de methode “Taal actief 4”. Vanaf groep 6 wordt gebruik gemaakt van de leerlijn van “Taal actief” met “Snappet”. Binnen deze methoden krijgen alle niveaus hun eigen aanpak. Kinderen bij wie het lees- en spellingonderwijs meer tijd nodig heeft om in niveau te groeien, krijgen daar binnen de methode de tijd en oefening voor.

Vanaf groep 4 wordt er ook een methode voor begrijpend lezen gebruikt “Tekst verwerken”. Om een tekst goed te kunnen begrijpen is het van belang een tekst vlot en technisch goed te kunnen lezen. Het zaakvakkenonderwijs begint nu ook op gang te komen. Binnen elk vakgebied wordt kritisch gekeken naar de groei in het niveau middels observaties, methodetoetsen en halfjaarlijkse CITO-toetsen.

Steeds duidelijker wordt nu of een kind profiteert van extra ondersteuning of niet. Steeds beter kan worden aangegeven of er sprake is van hardnekkigheid. Eind groep 4 kan een aanmelding voor een onderzoek naar dyslexie gedaan worden. De wens om te weten of een kind dyslectisch is neemt dan toe. Zijn of raken wij handelingsverlegen dan ligt onderzoek zeker voor de hand met de vraag aan de externe onderzoeker om adviezen en ideeën te geven.

### **Onderzoek**

Wanneer een kind tijdens verschillende observaties, methodetoetsen en CITO-toetsen negatief opvalt, kan er naar mogelijkheden tot een onderzoek naar dyslexie gekeken worden. Mocht er handelingsverlegenheid ontstaan binnen de school dan kan er door de school, in samenspraak met de ouders, onderzoek worden aangevraagd bij een externe instantie; ONL of RID.

Criteria om in aanmerking te komen voor een onderzoek vanuit school bij ONL:

- Een kind moet op de laatste 3 CITO-toetsen voor lezen en/of spelling een E-score hebben gehaald.
- Na elk moment met er actief extra leertijd zijn gestoken in lees en/of spellingonderwijs aan het kind op zorgniveau 3. Wanneer dit niet tot het gewenste resultaat heeft geleid is er sprake van hardnekkigheid.
- Tijdens het onderzoek wordt ook gekeken naar IQ (dit moet binnen bepaalde grenzen liggen) en eventuele andere stoornissen.
- 

Na het onderzoek van ONL:

De behandeling via de ONL procedure start na het verkrijgen van een dyslexie-verklaring. DE zorgverzekeraar vergoedt de kosten van de dyslexieverklaring, onderzoek en behandeling.

Valt het kind buiten bovenstaand criteria dan kunnen ouders zelf een particulier onderzoeksbureau raadplegen. De school kan op verzoek van de ouders in die gevallen meewerken aan het verkrijgen van een dyslexie-verklaring. De school verstrekt dan bijvoorbeeld toetsgegevens en handelingsplannen aan derden. Het initiatief voor het aanvragen van de verklaring ligt bij de ouders, zij dragen ook de kosten.

Dyslexie inde zorgverzekeringswet.

In het basispakket van de zorgverzekering wordt diagnostiek en behandeling van ernstige, enkelvoudige dyslexie volledig vergoed. Enkelvoudige dyslexie wil zeggen dat er bij deze leerlingen naast dyslexie geen sprake is van een of meer andere (leer-)stoornissen.

### **Met een dyslexie-verklaring op de Koningin Juliana School.**

Binnen ons onderwijs willen we kinderen met dyslexie alle mogelijkheden bieden die binnen het bereik van de school liggen om deze kinderen zo optimaal mogelijk te begeleiden.

Voor kinderen met een dyslexie-verklaring geldt:

Begeleiding/ondersteuning op school:

- Indien nodig zitten deze kinderen in de verlengde instructie of aanpak 1
- De extra begeleiding staat in een plan en is met de ouders doorgesproken
- Het programma bouw wordt extra voor het lezen gebruikt.
- Er wordt voor ieder kind een dyslexieplan en dyslexiepas opgesteld met ouders en kind

Toetsen:

- Alle toetsen worden (op verzoek) vergroot tot A3-formaat.
- Bij toetsen bij begrijpend lezen worden de teksten voorgelezen.
- Verlenging in tijd voor toetsen waarbij veel gelezen moet worden.
- Alleen met een dyslexieverklaring kan voor de eindtoets van groep 8 een luisterversie en/of vergrote versie aangevraagd worden. In november/december moet er gevraagd worden om die keuze.
- CITO spelling mag op de computer gemaakt worden met de spellingcontrole uit

Werk in de klas:

- Ondersteunend materiaal vanuit extra begeleiding mag ook op school gebruikt worden.
- Tijdens het rekenen mogen deze kinderen een lege tafelkaart gebruiken.
- Schrijffouten in werk als topografie en werkstukken worden niet meegerekend.
- Engels.....
- Teksten begrijpend lezen.....
- Teksten zaakvakken.....
- Gebruik ICT met voorleesprogramma.....

Hulp van thuis:

- Er kan gevraagd worden teksten (op kopie) thuis alvast door te nemen met uw kind
- Thuis oefenen met BLOON
- Thuis oefenen met Engelse woordjes met WRTS
- Spelling als huiswerk

### **Leren omgaan met dyslexie**

De school probeert bij dyslectische kinderen (gaandeweg) de acceptatie en het zelfverantwoordelijk handelen te stimuleren en te ondersteunen. Et kind moet leren omgaan met de beperking in zijn cognitief presteren en de belemmeringen die dit tot gevolg heeft in de verdere schoolloopbaan.

Dyslectische kinderen hebben baat bij het onderkennen en accepteren van hun leerproblemen Dit om verdere teleurstelling en frustratie te voorkomen. De kinderen krijgen handreikingen om te leren omgaan met dyslexie. Dit kan door de kinderen te informeren over oorzaken en de effecten van de leerproblemen. De school beschikt over documentatiemateriaal rond dyslexie om kinderen in de gelegenheid te stellen een spreekbeurt te houden of een werkstuk te maken over deze problematiek.

### **Tot Slot:**

Een protocol is een document van het moment. Ontwikkelingen gaan razendsnel. Wat tijdens het opstellen van dit protocol de juiste handelingswijzen voor ons zijn kunnen enige tijd later al weer aan aanpassing toe zijn. Dit is niet erg. Zo blijven we alert en scherp en blijven we kritisch op wat we doen.

Mocht u na het lezen van deze informatie nog vragen hebben, dan kan de intern begeleider u verder helpen.